

Advies betreffende aanplant van een bomenrij ter hoogte van een nieuwe kaaimuur te Kortrijk

Nummer: **INBO.A.2010.184**

Datum: **21 juni 2010**

Auteur(s): **Maud Raman**

Contact: **Willy Huybrechts – willy.huybrechts@inbo.be
02/558.18.42**

Kenmerk aanvraag: **e-mail op 31 mei 2010**

Geadresseerden: **Nathalie Devaere**

**Projectverantwoordelijke Milieuzaken
Waterwegen en Zeekanaal NV - Afdeling Bovenschelde
Nederkouter 28
9000 Gent**

nathalie.devaere@wenz.be

AANLEIDING

Ter hoogte van de Groeningebrug in Kortrijk richting Harelbeke wordt een kaaimuur aangelegd met jaagpad langs de Leie. Vanuit de stad Kortrijk werd voorgesteld om hoogstammen 1ste orde¹ aan te planten. W&Z prefereert een aanplant van 2de of 3de grootte orde, zoals een aanplant van wilde lijsterbes of tweestijlige meidoorn aan de landzijde van het jaagpad (zie aparte bijlage: type doorsnede variante).

VRAAGSTELLING

1. Binnen welk ecodistrict hoort Kortrijk?
2. Welke autochtone of gebiedseigen bomen van 1ste en 2de orde kunnen worden aangeplant?
3. Kan in het geval van bvb wilde lijsterbes met autochtoon materiaal gewerkt worden?

TOELICHTING

1. Het gedeelte van Kortrijk langs de Leie behoort tot het Pleistoceen riviervalleiendistrict en tot de Ecoregio van de Pleistocene rivier valleien. Het district werd vroeger het Leiedal van Kortrijk-Deinze genoemd (zie kaart in bijlage 1).

2. Een lijst met het voorkomen van autochtone bomen en struiken in het Leiedal van Kortrijk-Deinze wordt weergegeven in bijlage 2. Deze tabel kan als hulpmiddel dienen voor het kiezen van streekeigen soorten. Voor het maken van een boomsoortkeuze in stedelijk milieu kunnen verschillende criteria bekeken worden volgens De Haeck (2005). De ecologische meerwaarde voor fauna werd er aan toegevoegd:

- o Groeiruimte (bovengronds en ondergronds)
- o Specifieke eisen van de soort aan de standplaats
- o Risicospreiding en specifieke soortkenmerken
- o Historisch belang en genetische herkomst
- o Vormkenmerken van de soort
- o Ecologische meerwaarde voor fauna

De voorkeur van W&Z wordt hier getoetst aan deze verschillende criteria.

Groeiruimte

Bomen hebben voldoende ruimte nodig (bewortelingsruimte en ruimte voor de kroon). De vitaliteit van een boom is afhankelijk van de doorwortelbaarheid van de bodem, het doorwortelbare volume, beschikbaarheid van mineralen, water en zuurstof.

Gebrek aan ruimte kan leiden tot het opdrukken van aangrenzende bestrating of leidingwerken.

Volgens de type doorsnede variante (bijlage 3) wordt de boom geplant op 2,59 m van het jaagpad en 2 m ten opzichte van de perceelsgrens. Dat wil zeggen dat rekening moet gehouden worden met de toepasbaarheid van de boomsoort in de nabijheid van verharding (en nutsleiding onder die verharding). Tabel 9-4 (p. 400-401) in (De Haeck 2005) geeft voor verschillende soorten de toepasbaarheid weer voor gebruik in verharding. Hier wordt de soort *Sorbus aucuparia 'Edulis'* vermeld als eerder ongeschikt als straatboom omwille van kroonvorm of andere eigenschappen. Gezien er echter een plantvak wordt voorzien en de bomen niet erg groot worden (8-12 m) en gezien de boomsoort op verschillende websites geschikt wordt bevond worden voor stedelijk milieu (<http://www.barcham.co.uk/trees/sorbus-aucuparia-edulis-rowan/fruit-berry>) zal de aanplant van lijsterbes hier geen probleem vormen. Meidoorn is een lagere struik die tot 4,5 m hoog wordt en zal geen problemen geven voor naastliggende verharding. Het

¹ 1^e orde: bomen worden hoger dan 12 m

2^e orde: bomen worden tussen de 6 m en 12 m hoog

3^e orde: bomen blijven kleiner dan 6 m (Technisch vademecum Bomen)

Technisch Vademecum waarschuwt voor schade door boomwortels bij aanplantingen van schietwilg, populier, valse acacia of berk.

Specifieke eisen van de soort

Het is belangrijk om soorten te kiezen die zijn aangepast aan de specifieke bodemomstandigheden. Sommige inheemse soorten zijn streekgebonden omwille van specifieke bodemeisen, tenzij ze door de mens aangeplant zijn (INBO). In stedelijk milieu moet men vooral rekening houden met beperkte wortelruimte en eerder droge bodemomstandigheden.

Lijsterbes stelt weinig eisen aan de bodem en gedijt op matig droge, voedselarme zure grond, maar toch het liefst op vochthoudende, humusrijke grond. De soort houdt van veel zon, maar doet het ook goed in de halfschaduw en is niet vorstgevoelig. Meidoorn houdt van matig droge tot vochthoudende, liefst kalkhoudende klei-of leemgrond en een plek in de zon of halfschaduw. (http://www.stemderbomen.nl/pages/artikelen/art_lijsterbes.htm).

Risicospreiding en specifieke soortkenmerken

Om ziekten en plagen te vermijden wordt aangeraden om met een gevarieerd bomenbestand te werken. Er wordt aangeraden om niet meer dan 10% van eenzelfde boomsoort aan te planten op stadsniveau en niet meer dan 5% van een variëteit of cultuurvariëteit. Sommige boomsoorten zijn gevoeliger voor ziekten (De Haeck, 2005).

Historisch belang en genetische herkomst

Hier wordt advies gevraagd rond een lijnbepanting in stedelijk milieu. In natuurgebieden, landschappelijk waardevolle streken en bossen speelt de ecologische waarde van een aanplant een belangrijke rol en worden er best streekeigen soorten gebruikt. In een sterk verstedelijkte omgeving is deze keuze minder van belang (http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=BOL_BOS_plantadvies).

De inventaris van autochtone bomen en struiken in Vlaanderen kan helpen om de streekeigenheid van een soort te bekijken. In bijlage 2 worden autochtone bomen en struiken weergegeven die nog voorkomen in het district Leiedal van Kortrijk-Deinze. Deze tabel kan een mogelijk hulpmiddel zijn bij de soortkeuze van de aanplant. Zo zijn wilde lijsterbes en tweestijlige meidoorn ook in deze tabel opgenomen.

Vormkenmerken van de soort

Verskillende criteria spelen hierbij een rol (De Haeck, 2005):

- o esthetische criteria zoals bladvorm en herfstverkleuring
- o transparantie van de kroon: schaduwvorming onder boom, sfeer voor mens en omgeving
- o breedte kroon ten opzichte van de nabijgelegen infrastructuur: om het verkeer op het jaagpad, recreatie en bovengrondse constructies niet te belemmeren en om veel snoeiwerk te vermijden wordt de kroon best niet groter dan de breedte van het plantvak van de boom.

Bvb wilde lijsterbes heeft een geel-rode herfstverkleuring met een ovale kroonvorm en halfopen kroon (De Haeck, 2005). Tweestijlige meidoorn heeft een afgeplatte bolvormige en vrij dichte kroon.

Ecologische meerwaarde voor fauna

Lijsterbes heeft in het voorjaar een overdaad aan bloemen die veel insecten aantrekken. In het najaar zorgt de plant voor een goede voedselvoorziening voor vogels zoals merels en lijsters vanwege de lange periode met bessen. Bovendien is de lijsterbes een zeer geschikte plek voor vogels om te broeden vanwege de dichte boomstructuur. Ook tweestijlige meidoorn produceert sterk geurende bloemen in het voorjaar (mei/juni) en in de herfst veel donkerrode bessen en biedt een geschikte broedplek voor vogels.

3. Indien gekozen wordt voor bosplantsoen² kan gewerkt worden met autochtoon materiaal. Groot plantsoen kan verkregen worden bij een sierkweker (mondelijke mededeling Kristine Vander Mijnsbrugge, INBO).

CONCLUSIE

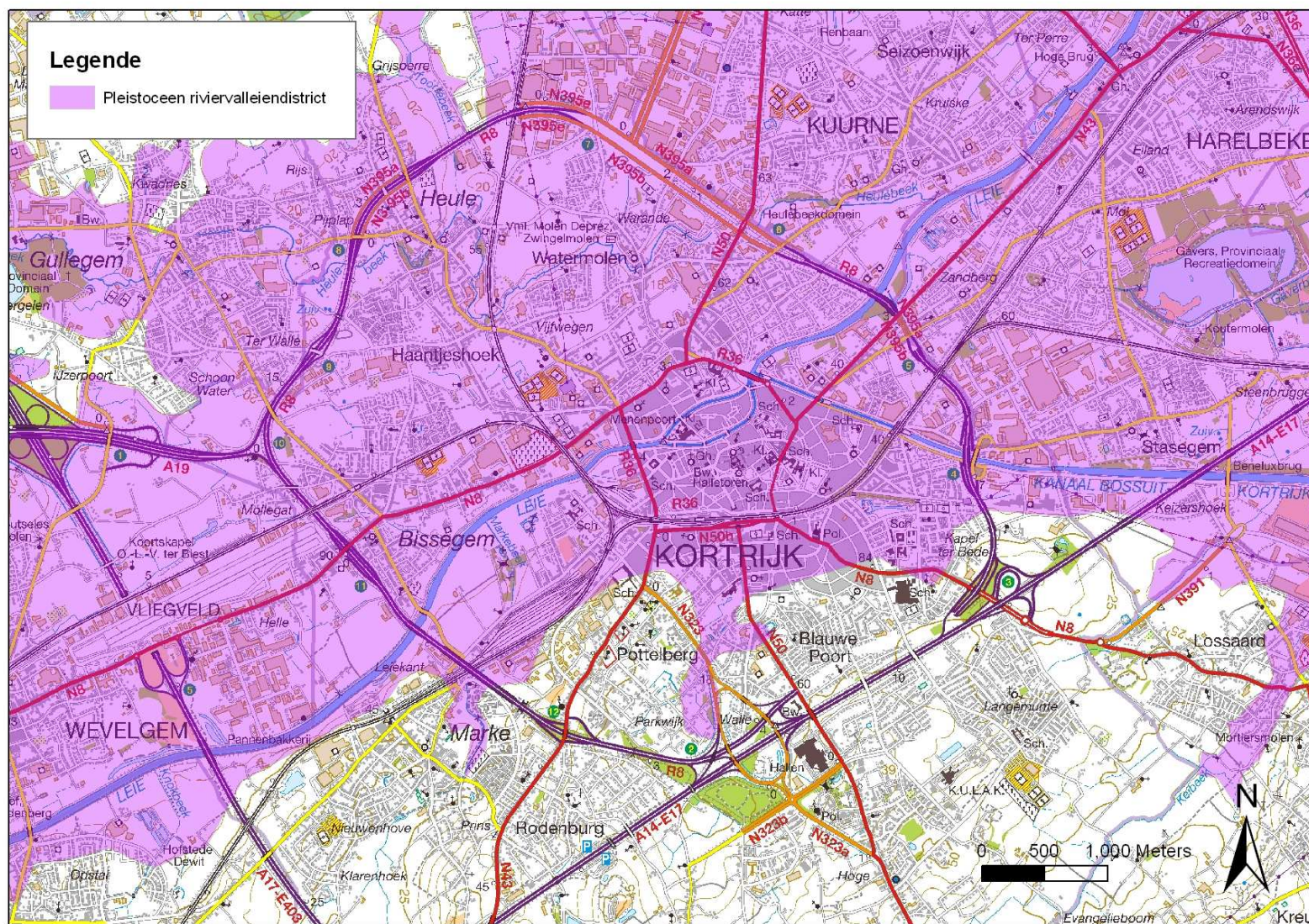
Lijsterbes en meidoorn zijn een goede keuze. Kiest men voor bosplantsoen, dan kan autochtoon materiaal gebruikt worden.

REFERENTIES

- De Haeck, A. 2005. Kiezen voor bomen langs lanen en straten. In Hermy, M. in smm afd Bos en Groen en Velt. 2005. Groenbeheer een verhaal met toekomst. Velt vzw, Berchem.
- INBO. Voorkomen van autochtone bomen en struiken per ecodistrict. Hulpmiddel bij soortkeuze voor aanplantingen. http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=BOL_BOS_plantadvies
- ANB ism INBO, 2009. Autochtoon plantsoen in opmars. Brochure van ANB.
- Technisch vademecum Bomen. Harmonisch Park- en Groenbeheer. Agentschap voor Natuur en Bos. D/2008/3241/048. V.u. Yves Decuypere, Brussel.

² Planten niet ouder dan 2 jaar en niet groter dan 1-1,5m (mond. med. Kristine Vander Mijnsbrugge, INBO)

BIJLAGE 1: Ligging van de Leie te Kortrijk in het Pleistoceen rivervalleiendistrict

BIJLAGE 2: Voorkomen van autochtone bomen en struiken in het Leiedal van Kortrijk-Deinze.

wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
<i>Hedera helix</i>	Klimop
<i>Crataegus x media</i>	Eenstijlige x Tweestijlige meidoorn
<i>Rubus ulmifolius</i>	Koebraam
<i>Crataegus laevigata</i>	Tweestijlige meidoorn
<i>Crataegus monogyna</i>	Eenstijlige meidoorn
<i>Prunus spinosa</i>	Sleedoorn
<i>Rosa canina</i>	Hondsroos
<i>Rosa corymbifera</i>	Heggeroos
<i>Acer campestre</i>	Spaanse aak of Veldesdoorn
<i>Euonymus europaeus</i>	Wilde kardinaalsmuts
<i>Cornus sanguinea</i>	Rode kornoelje
<i>Corylus avellana</i>	Hazelaar
<i>Fraxinus excelsior</i>	Gewone es
<i>Rosa arvensis</i>	Bosroos
<i>Sambucus nigra</i>	Gewone vlier
<i>Solanum dulcamara</i>	Bitterzoet
<i>Alnus glutinosa</i>	Zwarte els
<i>Lonicera periclymenum</i>	Wilde kamperfoelie
<i>Rhamnus frangula</i>	Sporkehout of Vuilboom
<i>Rubus caesius</i>	Dauwbraam
<i>Salix cinerea</i> s.l.	Grauwe wilg
<i>Salix x multinervis</i>	Geoorde wilg x Grauwe wilg
<i>Ulmus minor</i>	Gladde iep (of Veldiep)
<i>Crataegus x macrocarpa</i> s.l.	Tweestijlige x Koraalmeidoorn
<i>Crataegus x subsphaericea</i>	Eenstijlige x Koraalmeidoorn
<i>Ligustrum vulgare</i>	Wilde liguster
<i>Rosa canina</i> var. <i>andegavensis</i>	
<i>Rosa corymbifera</i> var. <i>deseqlisei</i>	
<i>Rosa pseudoscabriuscula</i>	Viltroos
<i>Rosa tomentella</i>	
<i>Salix caprea</i>	Boswilg
<i>Salix cinerea</i> ssp. <i>oleifolia</i>	Rossige wilg
<i>Salix x reichardtii</i>	Boswilg x Grauwe wilg
<i>Sorbus aucuparia</i>	Wilde lijsterbes
<i>Viburnum opulus</i>	Gelderse roos

De tabellen geven enkel de soorten weer waarvan autochtone populaties nog aanwezig zijn in de streek (gebaseerd op 13 opnamelocaties). Zeldzamere soorten met een procentueel voorkomen tussen 5 en 10 % zijn in de tabellen met lichtgrijs aangeduid, en de heel zeldzame soorten met een procentueel voorkomen lager dan 5% zijn niet weergegeven.